under henvisning til Protokollen vedrørende Statutten for Det europæiske økonomiske Fællesskabs Domstol, særlig dennes artikel 20;
under henvisning til procesreglementet for De europæiske Fællesskabers Domstol;

kender

DOMSTOLEN

vedrørende det spørgsmål, som kredsretten i Breda har indgivet i overensstemmelse med sin afgørelse af 28. november 1972, for ret:

Det materielle indhold af det umiddelbare krav, der omhandles i artikel 52, litra b i Rådets forordning nr. 3, bestemmes efter de nationale retsregler, som regulerer indtræden og omfanget af det erstatningskrav, som skadelidte eller dennes successorer har mod den ansvarlige tredjemand.

Lecourt Monaco Pescatore

Donner Kutscher Ó Dálaigh Sørensen

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg, den 16. maj 1973.

A. Van Houtte
Justitssekretær

R. Lecourt
Præsident

FORSLAG TIL AFGØRELSE FRA GENERALADVOKAT K. ROEMER FREMSAT DEN 7. MAJ 1973 [1]

Hr. Præsident,
herrer dommere,

Om de faktiske omstændigheder i den sag, der foreligger os, og som beskæftiger os nu, må man vide følgende.

Hr. Melsen, en nederlandsk statsborger med bopæl i Nederlandene, var beskæftiget i Belgien og forsikret hos sagsøgeren i hovedsagen efter belgisk socialforsikringsret, bl.a. mod ulykker. På vej til arbejdet blev han den 16. september

1 — Oversat fra tysk.

1965 påkørt i Nederlandene af sagsøgte i hovedsagen, der førte et personautomobil, og derved så hårdt såret, at han senere døde af sine kvæstelser. På grund af denne hændelse og under hensyn til den forulykkedes tidligere underholdspligt ydede sagsøgeren i hovedsagen visse beløb til den forulykkedes kone og til ægteparrets barn og yder tilsyneladende stadigvæk disse beløb.

Da sagsøgeren i hovedsagen ved kgl. dekret af 20 maj 1941 blev godkendt som forsikringsgiver for renteydelser, har denne efter den belgiske lov af 24. december 1903, artikel 19 sammenholdt loven af 16. marts 1954, artikel 3, over for den tredjemand, der er ansvarlig for ulykken, krav på betaling af det ydede beløb. Denne ret ønsker forsikringsselskabet at gøre gældende under henvisning til, at sagsøgte i hovedsagen, føreren af ulykkesautomobilet, civilretligt hæfter for den af ham forårsagede ulykke, samt under henvisning til, at de beløb, der er ydet til de efterladte, ikke når op på et beløb, der svarer til det krav, skadelidte har krav på efter belgisk rets almindelige regler. Selskabet har derfor sagsøgt den for ulykken ansvarlige fører til at betale det, som selskabet allerede havde ydet og det som endnu skulle ydes. Det har herved støttet sig til fællesskabsretten, nærmere bestemt: den dengang endnu gældende artikel 52 i forordning nr. 3 om socialsikring af vandrende arbejdstagere, (Amtsblatt af 16. 12. 1958, s. 581), hvori det hedder:

Såfremt en person, som efter en medlemsstat lovgivning modtager ydelser for en skade, der er indtrådt på en anden stats område, i denne stat har et krav på skadeserstatning over for en tredjemand, gælder følgende regler for den forpligtede institutions evt. krav over for denne tredjemand:

a) når den forpligtede institution i henhold til den for denne gældende lovgivning er indtrådt i de krav, som modtageren af ydelserne har over for tredjemand, skal enhver medlemsstat anerkende denne indtræden;

b) når den forpligtede institution har et selvstændigt krav over for tredjemand, skal enhver medlemsstat anerkende dette krav. .....«

Den nederlandske ret, der har sagen til behandling, går ud fra, at denne regel kommer til anvendelse i den foreliggende sag, og anser det også for givet, på trods af, at sagsøgte bestrider, at forsikringsselskabet har selvstændig regresret, at forsikringsselskabet ifølge den belgiske lov af 24. december 1903 artikel 19 har et umiddelbart krav mod sagsøgte. Det står derimod ikke klart for retten, hvilke retsregler, der er afgørende for indholdet af kravet, om man her skal anvende belgisk ret eller nederlandsk ret, som i et sådant tilfælde tilsyneladende kun hjemler begrænset ansvar for skadevolder.

Under hensyn til dette problem, der rejser sig i relation til forordning nr. 3, artikel 52, udsatte retten sagen ved kendelse af 28. november 1972 og forelagde i henhold til EØF-traktatens artikel 177 følgende spørgsmål til præjudiciel afgørelse:

»Følger det af anerkendelsen af det [umiddelbare krav] over for tredjemand i den i artikel 52 i ovennævnte forordning nr. 3, forudsatte betydning, at det omtalte krav skal bedømmes efter de regler, der i det land, der anerkender kravet, gælder om rettighedens indhold?«

Vi vil nu undersøge, hvorledes dette spørgsmål skal besvares.

Sagsøgte i hovedsagen hævder — som De ved — den opfattelse, at forordning nr. 3 artikel 52 ikke ændrer omfanget af tredjemands ansvar; når en forsikringsgiver gør erstatningsansvar gældende i stedet for skadelidte, skal spørgsmålet om ansvar ikke løses efter andre regler end dem, der er gældende efter international privatret. — Heroverfor udleder sagsøgeren i hovedsagen den slutning af forordning nr. 3 artikel 52, at forsikringsgiverens regresret gælder i hele Fællesskabet, således som denne ret er fastsat i det for den afgørende nationale retssystem, og at det ikke ifølge forordning nr. 3 ar-

tikel 52 er nødvendigt at undersøge, om der i den stat, hvor ulykken skete, og hvor den ansvarlige skadevolder havde sin bopæl, var fastsat lavere erstatningsbeløb. — Kommissionen tilslutter sig tilsyneladende også dette, når den siger, at forordning nr. 3 artikel 52 ikke indskrænker sig til at anerkende en regresret for forsikringsgiveren, men at også dens *indhold* skal bedømmes efter den retsorden, der gælder for forsikringsgiveren.

Med henblik på denne diskussion forekommer det mig hensigtsmæssigt først at omtale Domstolens hidtidige praksis, for at se, hvad man her ud af kan slutte med henblik på det foreliggende problem.

Her kan man konstatere — allerede dette er betydningsfuldt — at man allerede i dommen i sag nr. 33/64 (Sammling 1965, s. 142) har bedømt skadelidtes erstatningskrav efter forordning nr. 3 artikel 52, og at denne betragtes som et afgørende udgangspunkt. Dette udtryktes med følgende ord: der kræves efter artikel 52, »at den pågældende efter en medlemsstats regler modtager ydelser for en skade, som han har pådraget sig på en anden stats område, og dér har et erstatningskrav mod tredjemand«. — Tilsvarende formuleringer findes i sag nr. 27/68 (Sammling 1969, s. 409). Heri læser vi blandt andet: »Efter artikel 52 har den forpligtede institution kun krav mod den for skaden ansvarlige tredjemand, når den ydelsesberettigede har et erstatningskrav mod tredjemand i den stat, hvor skaden indtrådte.«

Mens ovennævnte understregninger af ordlyden i artikel 52 i forordning nr. 3 i det mindste viser en grundlæggende tendens til løsningen af det foreliggende problem, giver de i dommen i sag nr. 44/65 (Sammlung 1965, s. 1274 ff.) indeholdte udtalelser tydelige henvisninger. I hin sag har min kollega Gand i sit forslag til afgørelse allerede fremhævet, at artikel 52 ikke ændrer de ældre nationale retsforskrifter. Den opstiller »en retsgrundsætning, som forpligter medlemsstaterne til, ud over de tilfælde af fordringers overgang, som følger af deres egen retsorden, også at anerkende dem, der hidrører fra de andre medlemsstaters retssystemer . . .«. Gand understreger især: »Selv om . . . dette tilfælde af en fordrings overgang bevirker, at den tyske forsikringsgiver indtræder i skadelidtes rettigheder, berører dette ikke eksistensen og udstrækningen af skadevolderens civilretlige erstatningsansvar, som fortsat skal behandles efter fransk ret.« — Dette har Domstolen fulgt, idet den fastslår: »Forordningens artikel 52 ændrer ikke noget ved de kriterier, som afgør, om, og i givet fald i hvilket omfang, der opstår ansvar uden for kontraktsforhold; disse kriterier fastlægges stadig efter national ret. Artiklen indskrænker sig til at bestemme, hvorvidt den forsikringsgiver, der skal yde et beløb, kan indtræde i de eventuelle krav, som en ydelsesberettiget modtager fra en ansvarlig tredjemand, med andre ord til at lade en anden fordringshaver træde i den tidligeres sted.« — Til slut vil jeg henvise til en anden udtalelse i den allerede omtalte dom i sag nr. 27/29, hvori det — for så vidt angår vores problem ganske vist mindre tydeligt — hedder: »Ved artikel 52's almindelig holdt udformning søges det opnået, at enhver medlemsstat anerkender alle de krav, som de øvrige stater tillægger den forpligtede institution i forbindelse med fordringens overgang eller ved hjælp af en anden retlig konstruktion over for den ansvarlige tredjemand.«

Hvad følger der heraf? Jeg tror ikke, det er at gå for vidt, når sagsøgte i hovedsagen på grundlag af disse konstateringer mener at kunne udlede det retlige synspunkt, at artikel 52 optræder i tilknytning til den rettighed, som en forsikringsgiver har til at indtræde i skadelidtes krav mod den ansvarlige tredjemand, således som dette består i international privatret, men at den derimod ikke sigter imod at ændre det retlige indhold af kravet, og at afgøre det efter forsikringsgiverens retsorden i stedet for efter lex loci delicti. — Af den hidtidige retspraksis kan man altså udlede væsentlige holdepunkter for at besvare det stillede spørgsmål, således som sagsøgte i hovedsagen har foreslået det.

Den omstændighed, at denne tese også hævdes i litteraturen (sml. Lyon-Caen, Droit social européen, 1969, s. 364), taler også for dens rigtighed; de følgende overvejelser peger i samme retning.

Som sagsøgte i hovedsagen med rette understreger, skal fortolkningen af artikel 52 i forordning nr. 3 tage sit udgangspunkt i bestemmelsens ordlyd. Herved kommer man ikke uden om, at der med hensyn til det første alternativ under a), dvs. om overgangen til forsikringsgiveren af det krav, en ydelsesberettiget har mod en tredjemand, kun er tale om en *anerkendelse af denne overgang,* derimod ikke om videregående retsvirkninger. I dette tilfælde, som synes at være hovedreglen i medlemsstaterne, og som er den eneste der gælder efter belgisk ret (sml. den belgiske Kassationsdomstols dom af 17. maj 1958, P 1958, I 893), bestemmer forordning nr. 3, at den overgang af det krav, som oprindeligt tilkommer skadelidte efter den stats ret, hvor forsikringsgiveren bor, ikke kan anfægtes i de andre medlemsstater og efter deres internationale privatret. Dette syntes nødvendigt som korrelat til, at forsikringsgivernes ydelsespligt udstrakte sig til forsikringsbegivenheder, der skete uden for hjemstaten. Denne bestemmelse var også nødvendig, fordi man tidligere åbenbart ikke overalt (som for eksempel efter tysk ret — sml. BGH's dom i NJW 1966, 1620) anerkendte en af en udenlandsk ret fastslået cessio legis, idet visse nationale rettigheder i så henseende tværtimod skabte vanskeligheder, idet man hævdede, at den stats ret, der gjaldt for fordringen, også måtte gælde for spørgsmålet om fordringens overgang (sml. f.eks. dom afsagt af en domstol i Besançon den 14. maj 1959, citeret af Lyon-Caen i Droit social européen, s. 364; dommene i appelinstansen i 'sHertogenbosch af 2. og 9. april 1957, citeret af Wussow, Die Legalzession im internationalen Privatrecht, Neue Juristische Wochenschrift 1964, s. 2325). Anerkendelsen af fordringens overgang er herefter det eneste international-privatretlige indhold af artikel 52, litra a i forordning nr. 3. Der findes derimod ingen tegn på videregående retsvirkninger, som kunne ændre kravets *indhold,* hvilket ville have betydet en adskillelse af forsikringsgiverens ret fra det krav, der tilkommer den ydelsesberettigede. Man kan også uden videre sige, at der efter forordning nr. 3's kendelige betydning og formål ikke var anledning til et så vidtgående indgreb i de nationale ansvarsregler i disses afvigende udformning. Sådanne forandringer måtte snarere, hvis enkelte medlemsstater skulle anse dem for hensigtsmæssige, forbeholdes de i artikel 52, 2. afsnit omtalte tosidede overenskomster.

Hvis dette imidlertid gælder i tilfældet med fordringers overgang, så kan man vanskeligt antage, at man for så vidt angår det alternativ, der nævnes i artikel 52, litra b, denne »anden retlige konstruktion« (som det hedder i dommen i sag nr. 27/69), dvs for så vidt angår en forsikringsgivers umiddelbare regresret, kan godkende en afvigende og videregående fortolkning. For det første eksisterer der også i dette tilfælde — hvis man forstår det korrekt — en afgørende tilknytning til det krav, der efter almindelige retsregler tilkommer den ydelsesberettigede på, at der hæftes for skaden (således forholder det sig i hvert fald åbenbart efter nederlandsk ret — efter hvad vi har hørt — hvor man kender et direkte krav på regres fra forsikringsgiverens side). For det andet må man efter min opfattelse gå ud fra, at der med henblik på det problem, vi her har til behandling, kun kan foretages en konsekvent fortolkning af artikel 52. Ellers ville det afhænge af udformningen af forsikringsgiverens regresret, om der ville ske en indgribende forandring i de andre landes nationale ansvarsregler.

Ved fortolkning af hele artikel 52 skal der altså gås ud fra den retsopfattelse, som sagsøgte i hovedsagen har forelagt os.

Der findes i øvrigt ikke mindst — lad mig afsluttende tilføje dette — en bekræftelse på denne opfattelses rigtighed i nogle forskrifter i Rådets forordning nr. 1408/71 af 14. juni 1971 (EFT-

specialudgave 1971 (II), s. 366), og Rådets forordning nr. 574/72 af 21. marts 1972 (Amtsblatt nr. L 74 af 27. 3. 1972), som for nogen tid siden har afløst forordningerne nr. 3 og 4.

Artikel 93, stk. 1 i den først nævnte forordning indeholder nu en ordning, som tidligere fandtes i forordning nr. 3, artikel 52, stk. 1. Et nyt stk. 2 bestemmer yderligere: »Såfremt en person modtager ydelser i medfør af en medlemsstats lovgivning for en skade, der er indtrådt som følge af en begivenhed indtruffet på en anden medlemsstats område, gælder de regler i den nævnte lovgivning, som bestemmer, i hvilke tilfælde arbejdsgivere eller de af dem beskæftigede arbejdstagere er fritaget for civilretligt ansvar, i forhold til den pågældende person eller til den kompetente institution.« Denne yderligere bestemmelse med henvisningen til de i forsikringsgiverens hjemstat gældende regler er bemærkelsesværdig. Den ville nemlig, som sagsøgte med rette fremhæver, ikke have været nødvendig, såfremt forsikringsgiverens regresret alligevel skulle bedømmes efter reglerne i hans hjemstat. Forordning nr. 1408, artikel 93, stk. 2 er altså en tydeliggørelse af stk. 1, der i det væsentlige svarer til forordning nr. 3, artikel 52, stk. 1, og dermed også af det spørgsmål, der her er af interesse.

Forordning nr. 574/72, artikel 111 er også bemærkelsesværdig. Den indeholder regler for de tilfælde, hvor en forsikringsgiver yder større beløb end denne er forpligtet til, og hvor der ydes forsørgelsesbidrag. Herefter har den ydende krav på indeholdelse og overførsel af beløb fra forsikringsgivere i andre medlemsstater, hvorfra den begunstigede ligeledes modtager ydelser. I denne sammenhæng er det interessant, at denne ret, for så vidt angår betingelser og grænser, ikke blot skal bedømmes efter reglerne i den regresberettigede forsikringsgivers stat, men at der for så vidt angår den forpligtede forsikringsgiver, som skal indeholde tilsvarende beløb, med hensyn til betingelser og grænser, også henvises til de regler, der gælder for *ham*. Hvis man imidlertid ikke engang for de retlige relationer mellem forsikringsgivere i forskellige medlemsstater anvender den ret, der gælder for den regresberettigede, så kan det — det må være indlysende — næppe antages, at alene forsikringsgiverens retsorden er afgørende for omfang og indhold af regresretten efter forordning nr. 3, artikel 52 (hhv. forordning nr. 1408, artikel 93) i relation til den efter almindelige retsregler erstatningspligtige *tredjemand*.

I betragtning af disse overvejelser, især med henblik på forordning nr. 3's formål og ordlyd, den hidtidige retspraksis' resultater og i betragtning af princippet om, at man kun kan antage en ændring i de nationale ansvarsregler, hvis en sådan er utvetydig, kan det af den forelæggende dommer stillede spørgsmål besvares som følger:

En efter belgisk socialforsikringsret fastsat overgang af et krav mod en erstatningsansvarlig tredjemand til en belgisk forsikringsgiver, som efter forordning nr. 3, artikel 52 skal anerkendes af andre medlemsstater, bevirker ikke, at omfanget af erstatningspligten skal bedømmes efter belgisk ret, når den efter international privatret skal bedømmes efter retsordenen i en anden medlemsstat.